

Beteckning: _____

Institutionen för utbildningsvetenskap

Hur arbetar barnpedagogerna med naturverksamhet?

En undersökning av naturverksamhet vid fyra förskolor inom Gävle
kommun

Ardeshir Kargaryani
December 1998

Eget arbete B, 5 poäng
Religionsvetenskap

Vetenskaplig metodkurs och examensarbete B
Handledare: Åke Tilander

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Förord.....	4
Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
2. Metod.....	8
2.1 Urval.....	8
2.2 Verksamhetsbeskrivning	8
2.3 Materialinsamling.....	9
2.4 Intervjufrågor	9
2.5 Tillvägagångssätt.....	10
3. Resultat.....	11
3.1 Markhedens förskola	11
3.2 ”I ur och skur”-förskolan.....	12
3.3 Skräddargårdens förskola	14
3.4 Klintbergsgården	14
3.5 Observationsresultat	16
4. Resultat av frågeställningar	18
5. Diskussion	21
Litteraturförteckning.....	24
Tidskrift.....	24

Sammanfattning

Enligt läroplanen för förskolan 98 ska förskolorna planera naturverksamheter och miljöaktiviteter för barn. Man vill med detta uppnå att barn ska få en positiv syn på naturvårdsfrågor och lära sig naturens kretslopp. Barn ska lära sig aktsamhet och att ha ett bra förhållningssätt till naturen och miljön.

I början av min rapport finns det citat och sammanfattningar från undersökningar, kurslitteratur och artiklar. Jag tar upp naturens betydelse för barnen och vikten av att planera naturverksamhet. Därefter beskriver jag tillvägagångssättet genom observationer av såväl barn som personal. Jag intervjuade också en förskollärare på varje förskola. Avslutningsvis följer resultaten av frågeställningar, observationer, intervjuer och diskussioner.

Denna slutrapport är tillkommen eftersom jag vill undersöka följande:

1. Är det skillnad på arbetssättet hos barnpedagogerna på fyra olika förskolor (två närbelägna till naturen och två centralt i staden)?
2. Har det betydelse för naturverksamheten om förskolan ligger nära naturen eller centralt?
3. Påverkar barnpedagogernas naturintresse verksamheten?
4. Vilka svårigheter föreligger för barnpedagogerna när de ska ut med barnen i naturen?

Mina observationer påvisade/påvisar att barnpedagogernas arbetssätt med naturverksamheter inte bedrivs likartat på dessa fyra förskolor. Barnen är ute mer i naturen på de förskolor som är närbelägna naturen än på de förskolor som är förlagda i centralområdena. Barnpedagogernas naturintresse är en bidragande orsak till att dessa förskollärare väljer att arbeta inom naturområdet med barnen. De svårigheter som uppstår under vintertid är då förskollärarna skall ut i kylan med barnen. Brist på pengar är ett problem för de förskolor som ligger i centrala områden. Det är kostsamt att åka buss med en stor grupp barn till naturliga skogsområden.

Förord

Detta examensarbete innehåller erfarenheter, observationer och intervjuer från 4 olika förskolor, närbelägna till naturen och centrala områden i Gävle kommun. Jag hoppas att mitt arbete ska kunna väcka intresse hos andra blivande förskollärare att satsa mer på förskolornas naturverksamhet.

Naturen är ett viktigt område, där barnen genom sina sinnen lär sig något som kan leda till, kunskap och utveckling. Barnen ska kunna iaktta, undersöka och uppleva olika företeelser. Man behöver inte förklara allt för barnen, men man bör ha tillräcklig kunskap och vara beredd att svara på deras frågor.

Jag vill uttrycka min stora tacksamhet till Markhedens förskola och ”I ur och skur”-förskolan i Valbo samt till Skräddargårdens förskola och Klintbergsförskolan i Gävles centrala områden. Jag tackar också de förskollärare som ställde upp för intervjuer och gav mig möjlighet att göra observationer. Dessa förskollärare bidrog även med tips om olika artiklar där jag kunde hitta material som hjälpte mig i mitt arbete.

Jag riktar också ett särskilt tack till min handledare Åke Tilander som under arbetets gång aktivt har understött mig med goda råd.

Inledning

1.1 Bakgrund

Hösten 1996 börjar utbildningen ”Barn- och ungdomspedagogiska programmet, inriktning förskollärare, naturvetenskaplig och teknisk variant” i Sverige. Detta utbildningsprogram finns endast vid Högskolan i Gävle. Utbildningen omfattar 120 poäng (6 terminer) inklusive ett examensarbete om 5 poäng i under sjätte terminen. Högskolan har bestämt att examensarbetet skall ha naturvetenskapliga ämnen och teknisk inriktning på grund av programmets unika utformning.

Enligt läroplan 98 för förskolan skall förskolan sträva efter att varje barn ”Utvecklar förståelse för sin egen delaktighet i naturens kretslopp och för enkla naturvetenskapliga fenomen, liksom sitt kunnande om växter och djur” (Läroplan för förskolan, 1998, sid. 13).

Vidare säger läroplanen att ”Förskolan skall lägga stor vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor. Ett ekologiskt förhållningssätt och en positiv framtidstro skall prägla förskolans verksamhet. Förskolan skall medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till natur och miljö och förstår sin delaktighet i naturens kretslopp. Verksamheten skall hjälpa barnen att förstå hur vardagsliv och arbete kan utformas så att det bidrar till en bättre miljö både i nutid och i framtid” (Läroplan för förskolan 1998, sid. 10). Läroplanen ledde mig till detta arbete och jag anser att det är viktigt att planera naturverksamheter i förskolan som innehåller ett mål.

Under utbildningen och mina praktikperioder har jag utvecklat en djupare nyfikenhet gällande naturverksamheten. Jag har försökt att vidga mina kunskaper och uppnått detta genom att planera och delta i naturaktiviteter med barn. Detta är också bakgrunden till att jag valt att skriva om naturverksamhetsområdet. Jag ville dessutom få en inblick i hur förskollärarna arbetar utomhus inom naturverksamhet vid olika förskolor.

När barn går ut i naturen och får uppleva den, berikas deras liv, gör dem till lyckliga människor och ger dem kunskaper. Man kan nå detta mål genom att ge barnen inspiration till att ofta vistas ute i naturen och ge dem vana vid att vara ute. Barn behöver stimulans för att kunna utveckla sin tankeförmåga, sina känslor och sin sociala förmåga. Naturverksamheter bör läggas upp på ett sådant sätt att barnen med alla sina sinnen, sin fantasi och i sina lekar får naturupplevelser. Genom uteverksamheter lär sig barnen att ta hänsyn, såväl mot djur, människor och natur.

Kvalitet är också ett viktigt område man måste tänka på som förskollärare. Med kvalitet menar jag när man når ett tänkt mål inom till exempel naturverksamheter som vi gör tillsammans med barnen. Det är meningen att barnen ska utveckla sig inom olika områden och få grundläggande kunskaper om skilda ämnen. Det är nödvändigt att vara medveten om vad man gör och varför. Uppföljning av verksamheten som vi bedriver med barnen är en annan viktig aspekt.

Under utbildningens gång ingick kurslitteraturen ”Pedagogiskt program för förskolan”. Vi läste boken, fördjupade oss i innehållet och hade flera diskussioner.

”Barn har i dag inte samma närhet till naturen som förr. Den känsla för naturen som ofta fanns hos tidigare generationer är ett kulturarv som förskolan bör förmedla och levandegöra. Ett positivt förhållande till naturen bör grundläggas tidigt genom att barnen får rika naturupplevelser av varierat slag” (Allmänna råd från socialstyrelsen 1987:3, sid 28).

Enligt samma bok omfattar natur människan, växter, djur, mark, vatten, luft, klimat, naturkrafter och naturfenomen. Förskolan ska bidra till att barnen känner ansvar för och får grundläggande erfarenheter och kunskaper om naturen.

”De sinnliga upplevelserna, är för barnet ingången till verkligheten. Ett rikt och varierat register av sinnliga kontakter med omgivningen lägger en god grund för den inre utvecklingen” (Mårtensson, F, 1993, ur Uteboken, sid. 9).

Gunnar Berefelt uttrycker det på ett liknande sätt:

”Aldrig senare är människan så vidöppen för intryck som under barnaåren. Aldrig senare är intryck och erfarenheter så genomgripande, så personlighetsdanande och allsidigt viktiga” (ur Uteboken, 1993, sid. 9).

Patrik Grahn, doktor i landskapsarkitektur och forskningsledare påvisar i sin undersökning den fysiska miljöns betydelse för en mångsidig utveckling av barnen. Den fysiska miljön kan, precis som människorna runt barnet bidra till en positiv utveckling, men kan också fungera som ett hinder för utveckling. Utemiljön kan finnas som en ram som ger trygghet runt lek och vila. Men möjligheten finns också att utemiljön dödar lusten att vidareutveckla lekar, försvårar för lek i små grupper eller dämpar barnets upptäckarglädje, beroende på att där kanske helt enkelt inte finns något att upptäcka. Om daghemmet har en utemiljö som uppmuntrar barnet att använda och utveckla sin kreativa förmåga, en miljö som bjuder på utmaningar, men i grunden känns trygg, kan man förmoda att miljön i sig bidrar till att barnet kan bygga upp en positiv självbild och en tilltro till sin egen förmåga (Förskoletidningen nummer 1/1997).

En tidigare undersökning av Patrik Grahn visar att barn som är utomhus mycket, blir mindre sjuka än de barn som är ute lite varje dag. Barn som är ute mycket, får bättre koncentrationsförmåga, blir smidigare och starkare i hela kroppen (Förskoletidning nummer 1/1997).

Ytterligare forskning bevisar att naturen har ett mycket konkret sätt att lära ut kunskap till barnen. ”Det är nödvändigt att vara utomhus för att våra hjärnor skall stimuleras av det flöde av ljud, ljus, former och färger som naturen bjuder på. Vi behöver de stimuli för vår hörsel, syn och hud som finns utomhus i fågelsång och vindsus, solreflexer och skuggor, fukt och dimma och färgupplevelser bland blommor och insekter. Våra hjärncellers tillväxt är beroende av denna särskilda stimulans som naturen erbjuder. Särskilt i åldrarna 3-6 år då energiflödet i den mänskliga hjärnan är som störst” (Hjärnforskare David Ingvar, ur Miljömedvetande genom lek och äventyr i naturen, Susanne Drougge, 1996, sid. 11).

Naturverksamheten är en viktig vardagsaktivitet för barnen. Alla barn borde få respekt för naturen. Det man lär sig som ung har man användning för i framtiden. Det krävs inte en stor skog för att ge barn naturupplevelser. En blomma utanför staketet eller ett träd i närheten kan vara början till ett naturintresse. Nyfikenhet och lust är redskapen. Barn är gladare när de är ute i naturen och det blir barnpedagogens pedagogiska sätt att förmedla livskvalitet till barnen.

”Kan man hitta ett bättre lekrum än en lämplig plats i naturen? Möjligheten har inga begränsningar. Kunskap och fantasi kan få fritt spelrum. Sortera, jämföra och klassificera naturföremål kan bli en rolig lek för de äldre förskolebarnen. Variationen kan i det närmaste bli oändlig eftersom det finns rik variation i material. Man kan sortera material efter storlek, färg, form, lukt, smak, längd, ätbarhet och så vidare” (Lära i förskolan, Allmänna råd från Socialstyrelsen 1990:4. sid. 66).

Jag tycker också att det går bra att tillämpa enkel räknelära, läsning och skrivning i naturen. Barnen får leta efter föremål som liknar bokstäver och siffror, hitta föremål som börjar på en viss bokstav och jämföra olika sakers vikt, längd, storlek med mera.

Jag menar att målmedvetet arbete inom området natur är en viktig del av den dagliga aktivitet man utför tillsammans med barnen på förskolor.

Pedagogiskt program (Allmänna råd från Socialstyrelsen 1987:3) har haft en stor betydelse som utgångspunkt i mitt arbete.

1.2 Syfte

Jag hade inte samma naturuppfattning som jag har nu när jag började utbildningen. Min uppfattning om naturen ändrades oerhört mycket under den tid jag praktiserade på olika förskolor. Man upptäcker och undersöker tillsammans med barnen och det blir ett pedagogiskt moment i sig. Detta examensarbete har tillkommit eftersom mitt intresse för naturen har ökat. Jag har förstått att naturen är en mycket viktig del av vårt ursprung och förskolorna skall planera naturverksamheter för barnen.

Med naturverksamhet menar jag i mitt arbete när man är ute i naturen eller ute på gården i förskolan.

1.3 Frågeställningar

1. Är det skillnad på arbetssättet hos barnpedagogerna på dessa fyra olika förskolor?
2. Har det betydelse för naturverksamheten om förskolan ligger nära naturen eller centralt?
3. Påverkar barnpedagogernas naturintresse verksamheten?
4. Vilka svårigheter föreligger för barnpedagogerna när de ska ut med barnen i naturen?

2. Metod

2.1 Urval

Enligt överenskommelse på förhand per telefon med föreståndarna på de fyra förskolorna fick jag studera både barnen och barnpedagogerna när de hade naturdagar. Detta innebär i mitt arbete när barnpedagoger och barn är tillsammans ute i naturen. Jag har tillstånd att nämna förskolornas namn i mitt arbete. Förskolorna grupperas på följande sätt.

2.2 Verksamhetsbeskrivning

Markhedens förskola

Naturnära läge i centrala Valbo. Förskolan består av 5 avdelningar med totalt 89 barn 1-5 år, som har en generös utomhusmiljö. Avdelningen som jag observerade hade 28 barn, 5 år gamla. Personalen bestod av tre förskollärare och tre assistenter till barn med särskilda behov. Förskolans närhet till naturen präglar verksamheten och personalen arbetar miljömedvetet för att lära barnen att bli miljömedvetna. Man källsorterar alla sopor, lagar egen mat av naturliga råvaror, har egna höns (man matar dem med matrester och får ägg), komposterar hushållsavfallet, minskar användningen av engångsmaterial, handlar miljövänligt, odlar, skördar, sköter om gården och följer årstidens växlingar i naturen. Med utomhusmiljö vill förskolan lära barnen ett respektfullt förhållningssätt till naturen så att de får kunskap om det naturliga kretsloppet. Genom utevistelsen vill förskolan att barnen ska få frisk luft och utveckla sin motorik. Man arbetar med naturens eget material, vatten, snö, is, sten etc. Utflykter i närmiljön är en stor upplevelse för barnen och man strävar efter att vara ute i alla väder. Förskolans mål är att barnen ska utvecklas, ha det roligt och trivas.

”I ur och skur”-förskola

Verksamheten ligger nära naturen i Västbyggeby, Valbo. Hela verksamheten omfattar 2 åtskilda hus med totalt 52 barn. I det hus jag studerat deltog 24 barn, 1-5 år gamla. Personalen bestod av tre förskollärare och en barnskötare. De har Friluftsförbundet barnverksamhet som förebild, Skogsknytte (barn mellan två och fyra år), Skogsmulle (barn 5 år), barnskid- och barnskridskoskolan. Barnpedagoger vid alla ”I ur och skur”-förskolor ska ha Friluftsförbundet utbildning. Personalen får vidareutbildning via Friluftsförbundet. Personal och barn får gratis medlemskap. Man är ute i naturen året runt för att kunna tillgodose barnens behov av kunskap, gemenskap och rörelse. Utevistelsens längd varierar från dag till dag. Tanken är att förändra barnens inställning genom att ge dem mer kunskap så att de får en känsla för naturen och förståelse för sambandet mellan natur och miljö. Barnen uppnår även kunskap genom lek där naturen är utgångspunkt. Barnen ska få glädje av det hela. Förskolan har naturliga lekplatser för barnen, till exempel Klätterträdet, Tomtestugan och Blåsippbacken. Det finns också vindskydd där barnen kan äta sin matsäck eller laga mat över öppen eld. Nästan allt barnen gör - läser sagor, leker, skapar och sjunger, gör de ute, tillsammans med personalen. Naturen är barnens lekplats och när de går ut sätter de omedelbart igång med lekar som är annorlunda.

Detta arbetssätt tillämpades första gången år 1985 av två ledare, Siw Linde och Susanne Drougge som arbetade på Friluftsförbundet i Stockholm. I Sverige finns det idag ett hundratal ”I ur och skur”-förskolor. Även i Japan och Norge finns det några ”I ur och skur”-förskolor.

Skräddargårdens förskola

Förskolan ligger centralt i Gävle, med 52 barn 1-5 år. Barngruppen jag observerat bestod av 20 barn från länder med en annan kultur och ett svenskt barn. Antal personal i denna avdelning är

tre förskollärare och två barnskötare. På Skräddargården gör barnen regelbundet utflykter till naturen för att uppleva den. Vid utflykter skall eventuellt skräp tas med tillbaka till förskolan och om möjligt källsorteras. Barn som hittar glas, papper, plast och metall ute får lära sig var skräpet ska kastas. Genom miljöarbetet vill man att barn och vuxna, utifrån förmåga och förutsättningar, skall få in miljötänkandet i sin vardag.

Klintbergsgården

Förskolan ligger centralt i Gävle med 21 barn inskrivna på avdelningen, 2 ½-5 ½år gamla. Tre förskollärare arbetar heltid med dessa barn. Totalt 87 barn på hela verksamheten med andra personal tillgänglig. Man arbetar utifrån Montessoripedagogiken, vilket innebär att man försöker se barnen som unika individer och ge dem förutsättningar som de behöver för att utveckla sig i sin egen takt. Barnen i den här åldersgruppen behöver individuell ”inläring”. Verksamheten bedrivs enligt den pedagogiska metod som utvecklades av den italienska läkaren Maria Montessori (1870-1952). Man arbetar oftast enskilt med barnen. Man kallar det en ”kosmisk utbildning” vilket innebär en utbildning som vill göra barnen medvetna om sin uppgift här på jorden. Barnet med sina unika resurser skall vara det som skall se till att utvecklingsprocessen på jorden fortsätter. Man vill att barnen skall förstå att allt levande på jorden samverkar och är ömsesidigt beroende för att jorden skall bestå. De får lära sig att vara en liten del av ett större sammanhang och att ta sitt ansvar för människor och miljö.

Enligt miljöplan på Klintbergsgårdens förskola har man utflykter en dag per vecka. Personalen försöker ge barnen varierade upplevelser i skog, park och vid vattendrag året om, för att följa årsväxlingarna. Man utforskar djurlivet på nära håll, livet i myrstacken, fåglarnas liv med mera. Barnen får ansvar att sköta om levande djur (akvarium och maskodling) och växter för att visa på att allt levande är beroende av solens ljus, syre och vatten för att kunna överleva.

Jag har medvetet valt de olika förskolorna på grund av deras närhet till naturen respektive centrala områden i Gävle. Orsaken till detta val var att se om belägenheten medverkar till att barnen vistas ute oftare. Man får även möjlighet till en bredare studie och att se hur förskolorna på de olika områdena arbetar med naturverksamheten/uteverksamhet.

2.3 Materialinsamling

Jag observerade barnen och förskollärarna sammanlagt i cirka 8 dagar. Jag intervjuade också en förskollärare på varje förskola som utsågs av sina arbetskamrater på avdelningen. Jag spelade in samtalen på band och varje samtal omfattade cirka en halv timme. Litteraturen jag använde i mitt arbete är ett antal böcker och databasen Libris där jag hittade olika relevanta källor.

2.4 Intervjufrågor

Syftet med mina intervjufrågor är att försöka belysa barnpedagogernas arbetssätt inom naturverksamhet och deras personliga intressebakgrund.

Frågor angående förskolan:

1. Hur mycket är ni ute i naturen varje dag?
2. Vad är det som gör att ni inte kan gå ut i naturen?
3. Får barnen själva välja aktivitet? Hur ofta är det styrd verksamhet?
4. Hur ofta planerar ni naturverksamheter? Åker ni på studiebesök?
5. Finns det nackdelar med att vara ute i naturen?
6. Får ni vidareutbildning?

Frågor angående förskollärarnas fritidsintressen:

1. Är det roligt att vistas i naturen?
2. Vad är det som du är intresserad av?
3. Är du med i någon naturförening?

2.5 Tillvägagångssätt

Via telefonsamtal med respektive föreståndare på förskolorna berättade jag för dem om mitt examensarbete. Jag frågade om det fanns möjlighet att vara tillsammans med både barn och förskollärare när de hade naturverksamhet ute och om jag fick intervjua förskollärarna efteråt. Anledningen till att jag frågade om jag fick komma när de hade uteverksamhet var, för att ge alla förskolorna samma möjlighet att visa sina uteverksamheter.

När barnpedagogerna hade naturverksamhet ute i naturen observerade jag nedanstående punkter:

- Är förskollärarna lyhörda för barnens funderingar och frågor?
- Upptäcker och undersöker förskollärarna saker tillsammans med barnen?
- Förmedlar förskollärarna glädje och upptäckarlust till barnen?
- Vad är det för aktiviteter de utför.

Jag var med gruppen hela tiden och försökte delta i deras aktiviteter. För att störa så lite som möjligt antecknade jag efteråt. Efter varje intervju lyssnade jag på bandet och gjorde jämförelse med de anteckningar jag hade skrivit ned när jag observerade förskollärarna.

3. Resultat

3.1 Markhedens förskola

Hur mycket är ni ute varje dag?

Barnen får välja om de vill vara inne eller ute på förmiddagen. När vi har ätit färdigt frukost klockan 9 finns det barn som går ut fram till lunch. Efter lunch går alla barn ut oavsett om de har varit inne eller ute under förmiddagen. Vissa barn kan vara ute 5-6 timmar på en dag och andra barn endast 3 timmar. Barnen går ut alla dagar.

Om man ska se det praktiskt så kan vi inte vara inne med 27 barn hela tiden. Vi leker hellre ute i fria luften där man har utrymme att springa och leka. Dessa behov som barnen har att leka utan leksaker är nyttigt liksom att fantisera, vara ute i skogen och hitta på saker själv. Det är lugnande att vara ute. De barn som är oroliga inomhus blir annorlunda när de är ute och springer. Ju mer barnen är ute desto mindre frånvaro och sjukdom.

Vad är det som gör att ni inte kan gå ut i naturen?

Olämpliga kläder kan vara ett hinder för att barnet ska få vistas ute. Barn klär sig inte alltid som man gjorde förr. Personalens uppgift är att se till att barnen tar på sig vettiga kläder. Har barnen inte varma kläder så kan de inte heller vara ute så länge. Det måste finnas ombyteskläder ifall barnen blir blöta. Två torkskåp är helt otillräckliga för 27 barn. Gränsen för utevistelse går vid minus 20 grader. Stövlar och galonkläder ska alla barn vara utrustade med.

Får barnen själva välja aktivitet? Hur ofta är det styrd verksamhet?

Förmiddagar får barnen välja att gå ut om de så önskar. En del av barnen är ibland ute på egen hand och ibland finns en vuxen med. Barnen ska också uppleva att de har frihet att välja utifrån sin egen uppfattning. Barnen ges ansvar så att de vet var gränserna går. Dessa gränser har bestämts gemensamt av barn och vuxna. Det finns få regler och få gränser men dessa håller verksamheten hårt på. Regler och normer ska förstås av barnen utan svårigheter.

Aktiviteten är ibland styrd, andra gånger oplanerad. Det är viktigt att barnen lär sig lyssna, ta emot instruktioner och sedan kunna utföra arbetet. När barnen kommer på morgonen är det viktigt att det är lugnt så att vi förskollärare kan sätta oss ned med barnen och ge dem uppgifter för dagen. Lekar och spel används mycket och detta tycker barnen om. Syftet är att barnen ska lära sig namn, turordning, socialt samspel och att underordna sig vissa regler. Barnen leker och spelar mestadels ute. Förskolan får en ny barngrupp under hösten. Då blir det mycket styrda aktiviteter främst utomhus.

Hur ofta planerar ni naturverksamheter? Åker ni på studiebesök?

Det har varit begränsning av busskort och det kostar mycket om man ska åka på studiebesök. Vi har försökt att hålla oss inom Valbo, i barnens närmiljö. Onsdagar när barnen har utflyktsdag brukar vi gå med barnen dit där de bor. Studiebesök för övrigt blir ofta på någon förälders arbetsplats. Annars är det svårt att få studiebesök. Föräldrarnas arbetsplatser brukar vara roliga att hälsa på. När förskolan är belägen utanför centralorten blir resandet kostsamt med en så stor grupp barn.

Finns det nackdelar med att vara ute i naturen?

Det finns inga nackdelar med naturverksamheten. Det är någonting som återkommer varje årstid och som blir till en stomme i vår verksamhet. Jag har jobbat 27 år inom förskolan och anser att arbetet ute i naturen är det roligaste. Vi började jobba med miljöarbetet och det upplevs som meningsfullt, att leva efter årstiderna och ta vara på det man har omkring sig. Barnen får respekt och lär sig att ta hänsyn till allt som lever, människor, växter och djur. Detta är viktiga grundsatser för barn.

Får ni vidareutbildning?

Vi har föreläsningar och liknande som föreståndaren anordnar. Eftersom all personal arbetar med olika saker blir det en individuell fråga. Samtidig personal behöver inte delta utan efter samråd med föreståndaren går viss personal på vidareutbildning och dessa personer lär andra vidare på jobbet.

Är det roligt att vistas i naturen? Vad är det som du är intresserad av?

Jag bor på landsbygden och har skogen på ena sidan och sjön på den andra. Jag tycker det är skönt att vara i naturen, plocka bär, svamp etcetera. Jag är intresserad av att vara i trädgården och odla. All denna kunskap kan jag använda i arbetet. Man påverkar barnen genom sina egna intressen. Det blir mycket stor mångfald för barnen. Personalen är bra på olika områden och det är viktigt att man använder dessa resurser som finns i ett arbetslag.

Är du med i någon naturförening?

Jag tycker inte att man behöver vara medlem i någon naturförening. Jag menar att naturen i princip är öppen för alla utan medlemskap och kostnader.

3.2 ”I ur och skur”-förskolan

Hur mycket är ni ute varje dag?

Under våren går barnen ut mellan 8.30 och 9.00 fram till lunch, om personalen och barnen inte lagar mat ute. Barnen går ut efter lunch igen och sedan äter de mellanmål och tillbringar resten av dagen utomhus. Är det dåligt väder går de in och äter. Om barnen inte är i skogen brukar de vara inne en liten stund och då får de väva, rita med mera.

Vad är det som gör att ni inte kan gå ut i naturen?

Det är kylan på vintern som hindrar barnen att vara ute i naturen. Man är inte ute annat för än att må bra och tycka att det är roligt. Barnen har sina stövlar, galonbyxor och regnkläder på förskolan. Barngruppen är inte ute lika mycket på vinterhalvåret. Barnen kanske inte får gå ut förrän 9.30 eller 10.00 på grund av att det är för kallt. Annars går de ut både före och efter lunch.

Får barnen själva välja aktivitet? Hur ofta är det styrd verksamhet?

Barnen får välja fritt för det mesta, de gör olika saker. En del vill vara i skogen och leka och klättra i träd. De är på olika ställen, somliga vill ta ut sina saker, sätter sig ute på gården, målar, väver eller ritar. Alla går ut både förmiddag och eftermiddag men de små barnen inte lika

mycket. En del barn vill inte vara inne överhuvudtaget. Barnen vill ut så fort som möjligt. De är vana att vara ute i skogen för att skogen är så nära inpå. Det är barnen som bestämmer om de ska vara ute eller inne.

De äldsta barnen vill gå ut direkt efter frukost. Dessa barn ska in i sexårsverksamheten för att få ett helt annat ansvar nästa år. De får gå ut och ofta är de äldre ute först och de yngre följer någon av personalen med. Det finns alltid något barn som vill vara inne och det får det, men för det mesta vill alla vara ute. Vi har Mulle och Knytte som styr verksamheten.

Hur ofta planerar ni naturverksamheter? Åker ni på studiebesök?

Vi har en viss planering, Mulle och Knytte, då går alla iväg ut i skogen. En dag i veckan går barnen ut till olika åldersgrupper. De äldsta Mullebarnen träffar andra barn och alla går ut med Mulle och Knytte. Efter samling äter alla sin mat och därefter har man lite planerad verksamhet (vi tillsammans med barnen äter oftast lunch i skogen) sedan blir det fri lek. Vi har tillgång till vindskydd i skogen som Friluftsrådet har byggt. Vi använder det varje gång vi är ute tillsammans med barnen. Alla som jobbar här är intresserade att vara i naturen. Det händer att man planerar en aktivitet och så hittar barnen någonting efter vägen och då blir det en annan diskussion i barngruppen. Då sparar vi den planering vi har till nästa gång. Förra veckan till exempel, pratade barnen om olika svampar. De fick lära sig att vissa är giftiga för djuren och att det finns larver inuti dem.

Nedanför förskolan finns en fotbollsplan, som spolats med vatten på vintern. Barnen går dit 2-3 gånger i veckan för att åka skridskor. Det finns även skidspår i närheten. Det händer sällan att vi åker på studiebesök på grund av dyra busskostnader och dåliga bussförbindelser.

Finns det nackdelar med att vara ute i naturen?

Jag tror inte att det finns personal hos oss som tycker det är negativt att vara ute i naturen. Alla som jobbar här är intresserade av att vara i naturen. Man måste vistas i naturen i denna verksamhet. Vi har valt "I ur och skur"-förskolan eftersom vi trivs med att vistas i naturen. Tycker man inte om det, då arbetar man inte här.

Är det roligt att vistas i naturen? Vad är det som du är intresserad av?

Jag är ofta ute i naturen under min fritid. Jag tycker om att ta en promenad i skogen, cykla ute på skogsvägar etcetera. Det är avstressande, lugnt och skönt när man befinner sig i naturen. Man hör fåglar som kvittrar på våren och man njuter av att titta på alla olika färger på hösten. Det är ett behov att vistas ute i naturen.

Får ni vidareutbildning?

Vi får all utbildning inom de områden som vi har i verksamheten via Friluftsrådet. Vi har till exempel gått vidareutbildning på skid- och skridskoskolan för att kunna lära barnen att åka skridskor och skidor.

Är du med i någon naturförening?

Vi förskollärare som arbetar på "I ur och skur"-förskolan är medlemmar i Friluftsförbundet. Medlemskapet gäller även barnen för att de ska kunna delta i denna verksamhet. Medlemsavgiften för både personal och barn står stugan för. Friluftsförbundet står bakom verksamheten.

3.3 Skräddargårdens förskola

Hur mycket är ni ute varje dag?

Barnen är ute varje dag. Barnen går ut ändå under vintern till parken eller är ute på gården. Vi är ute varje dag. Man behöver komma ut för att orka en hel dag. Det är väldigt jobbigt att bara vara inne när det är så många barn i gruppen. Barnen har större yta att röra sig på när de är ute jämfört med när de är inne.

Vad är det som gör att ni inte kan gå ut i naturen?

När det är kallt under vintern till exempel minus 20 grader, går barnen inte ut. Det är kylan som avgör om vi ska vara inne eller ute under vintern. Det krävs planering för oss att komma ut i naturen med barnen eftersom vi måste åka buss och de kostar mycket pengar. Det går inte bara och säga att nu åker vi ut i naturen.

Får barnen själva välja aktiviteter? Hur ofta är det styrd verksamhet?

Barnen får välja om de ska vara ute mellan klockan 9.15-11.00. Sommartid får de vara ute om de vill nästan hela förmiddagen. Efter lunch får barnen gå ut igen. De äldsta barnen kan få gå ut själva, men inte alla. Vi har till exempel "barnen och miljön" som en styrd verksamhet annars får barnen själva välja fritt.

Hur ofta planerar ni naturverksamheter? Åker ni på studiebesök?

Vi åker till skogen under våren och hösten en gång per vecka tills snön kommer, då håller vi oss inne. När vi har utflykt i naturen berättar vi förskollärare för barnen vad de får göra och vad de inte får göra enligt allemansrätten. Då är det planerad naturverksamhet. Studiebesök gör vi sällan.

Är det roligt att vistas i naturen? Vad är det som du är intresserad av?

Jag tycker det är mysigt att vara ute i naturen, men jag har inte special natur intresse. Det är sällan jag går i naturen på min fritid.

Är du med i någon naturförening?

Nej.

3.4 Klintbergsgården

Hur mycket är ni ute varje dag?

Vi har prioriterat att vara inne på förmiddagen då barnens energi är som högst så att de ska orka finna sin koncentration. Vi är för det mesta ute efter lunch, detta för att skapa ett samman-

hängande arbetspass för barnen på förmiddagen. Vi går ut omkring klockan 13.00 beroende på vädret. Antingen går vi in vid cirka 15.00 för att äta frukt eller så äter vi frukt ute och stannar där tills barnen ska gå hem.

Vad gör att ni inte kan gå ut i naturen?

När det är mycket kallt och snöar mycket på vintern då brukar vi stanna inomhus. Annars är vi ute på gården eller går tillsammans med barnen till närbelägna naturområden eller parken.

Får barnen själva välja aktivitet? Hur ofta är det styrd verksamhet?

Uteverksamheten är i stort sett fri. Vi har enormt fin gård med mängder av valmöjligheter för barnen. Vid enstaka tillfällen styr vuxna leken, när barnen önskar olika lekar och så vidare. Utevistelsen är på så sätt oplanerad förutom att vi ser till att det finns material till barnens lekar. När barnen känner behov av vara ute under ”arbetspasset” är det också tillåtet. De ifrågasätter inte att vara ute eller inne. De vet hur dagen ser ut och jag anser att rutiner är en trygghet för barnen. De flesta barnen vill att dagen ska se ut som den brukar göra, annars blir de oroliga.

Hur ofta planerar ni naturverksamheter? Åker ni på studiebesök?

Varje tisdag eftermiddag går vi på utflykt till skogen. Det är en ganska lång promenad. Dels tittar vi på hur allt i naturen fungerar, hänger ihop och förändras efter årstiderna. Vi tar med oss fynd från naturen och undersöker dem på förskolan. Vi vill visa barnen att vi måste vårda naturen och att allt hänger samman. Studiebesök gör vi sällan på grund av dålig ekonomi.

Finns det nackdelar med att vara ute i naturen?

Det finns inga nackdelar med att vistas i naturen. Det är viktigt för barnen att få veta hur det fungerar i naturen. Vi är ju en del av den. Vi går ut för att få frisk luft, motion, social träning, och för naturupplevelser. Vi odlar i trädgården och sköter vår egen trädgård tillsammans med barnen.

Får ni vidareutbildning?

Vidareutbildning får vi ibland. Två av personalen har till exempel fått utbildning till Mullefröknar. De för in en del av sina kunskaper i verksamheten.

Är det roligt att vistas i naturen? Vad är det som du är intresserad av?

Jag tycker personligen att det är kul att vara i naturen, men tyvärr hinner jag inte med detta särskilt ofta på min fritid. Jag har annars möjlighet att vara ute med barnen på jobbet. Jag tycker om att plocka blommor, bär och svamp i naturen. Jag tar mig alltid tid till detta.

Är du med in någon naturförening?

Jag är medlem i Svenska Naturskyddsföreningen på grund av att jag är skogsägare och bryr mig om att planera för och vårda vår natur.

3.5 Observationsresultat

Gemensamt för alla förskolor jag observerade vid varje utflykt, naturverksamhet och uteverksamhet var barnens positiva inställning. Redan när de höll på att klä sig började de prata med varandra om vad de har för sorts matsäck. ”Jag har varm choklad, bullar, apelsinjuice och korv med makaroner med mig idag; säger ett av barnen. Pratet om matsäck fortsätter mellan barnen. Alla barn har olika saker i sin ryggsäck och de är nyfikna på varandras mat. Barnen tycker det är roligt att vara ute i naturen och ha mat med sig. Några barn pratar om olika lekar de ska leka tillsammans. Några flickor i gruppen viskar till varandra, men de vill inte avslöja sina planer ännu! De ser glada ut och deras ögon strålar av glädje!

Barnen klarar mycket bra att gå till skogen. De tycker om att röra på sig och börjar leka på en gång när de kommer fram till utflyktsstället. Några barn springer mot klätterträdet och en grupp barn går mot balansgången som man har byggt i skogen. Andra barn sätter igång med olika fantasilekar. De verkar känna sig friare ute än inne i förskolan. De har mycket mer utrymme för att förverkliga sina drömmar. Barnen stöter inte heller ihop med varandra lika mycket ute jämfört med när de vistas inomhus. Barnens samspel fungerar bättre och man hör dem sällan skrika. De är också mycket lugnare. Barnen har även lärt sig hur långt bort i skogen de får gå och att hålla sig inom den avtalade gränsen. Denna avgränsning är viktig för barnen att känna till som en träning inför vuxenvärldens olika förbud.

Barn ställer frågor till varandra om olika stenar, blommor, svampar och annat som de hittar i naturen. De frågar också sina fröknar när de är tveksamma.

Vissa dagar, speciellt på ”I ur och skur”-förskola tar man ingredienserna till maten med sig för att tillaga den ute i naturen tillsammans med barnen. Nästan alla barn sätter igång och hjälper till att förbereda maten. Några hjälper till att skala potatis och morötter, andra samlar ved till elden. De är positiva och vill gärna arbeta tillsammans med sina fröknar för att skaffa fram en god måltid. Barnen tar del i matlagningen med alla sina sinnen och detta blir god pedagogik. Barn ser hur man eldar, hur vattnet kokar och hur ingredienser blandas till mat att äta när man är hungrig. Allt dessa naturliga aktiviteter ökar deras kunskap.

Miljöarbetet var aktuellt på alla förskolor, men med olika arbetsätt. Detta är en annan metod att lära barnen eftersom natur och miljö hör ihop. Målsättningen är att barn ska förstå att naturen inte får förstöras. Personalen tillsammans med barnen källsorterar soporna, plockar bort papper, glas, metall och komposterar allt komposterbart från hushållet, köket och avdelningarna. Efter det att barnen kastat soporna i komposten tar det ungefär ett år innan man kan använda den jord som bildats. När barnen och personalen börjar kompostera soporna ser de vad det är som man inte ska köpa. Soporna visar tydligt barnen vilka varor som man ska undvika att köpa. Man köper rätt sorts varor och man köper storförpackningar så att man undviker papperssamling. Barnen lär sig att inköpen är viktiga och att de bör tänka sig för vad för slags saker som ska köpas. Man försöker undvika att köpa plastprylar. Barnen använder material från naturen när de gör saker och ting.

Personalen har planerat så att barnen tar del i alla arbetsrutiner under veckan. En gång i veckan går barnen ner till affären med glas, plåtburkar, plast och annat som skall sorteras. Barnen går med papper till containern. Det är 5-årsgruppen som utför dessa sysslor. Dessutom sköter barnen sin gård, krattar, rensar och planterar.

Det finns höns på en av förskolornas gård, den som ligger nära naturen, där barnen kan mata hönsen med matrester. Därefter kan de se hur hönsen lägger sina ägg och kan plocka in dessa till köket.

Odling är också ett sätt att lära barnen naturens kretslopp. Man sår frön på våren och sätter sedan ut de plantor som kommit ur fröet. Sedan följer barnen plantorna fram till dess att de skördas. De har vattnat och gallrat och lärt sig villkoren för växter. Barnen lär sig kretsloppstänkandet - att allt i naturen cirkulerar.

Tanken med att odla är just att barnen får vara med och se hur det växer och de sedan också är med vid skörden. Då vet de varifrån deras mat kommer. Det är inte bara så att man går till affären för att köpa maten. Barnen upplever allting med alla sinnen. Förskollärarna sitter inte bara och berättar om hur maten produceras. Barn ska uppleva, vara med och jobba med växandet och finna glädje i att göra dessa sysslor. Barnen är delaktiga i hela arbetet

Barnen har en stor vattentunna i vilken de samlar regnvattnet som rinner från taket. När barnen odlar använder de regnvatten istället för kranvatten därför att det är mera näringsrikt.

Även inne på gården finns sådana vattentunnor så att barnen ska kunna ta vatten när de ska leka. Då undviker man att barnen drar in grus till avloppen inomhus. Barnen inser också att när vattnet tar slut i tunnorna då är det slut på riktigt. Därigenom har de lärt sig att man måste stänga kranen i tid. När det regnar, och kranarna är stängda ser barnen att vattnet stiger i tunnorna. Detta kan inte barnen se inomhus för där finns alltid vatten i kranarna. Barnen lär sig så småningom att vatten såväl inomhus som utomhus är en ändlig resurs och förhoppningsvis slutar de snart att slösa med det.

4. Resultat av frågeställningar

1. Hur arbetar barnpedagogerna när de är ute i naturen tillsammans med barnen?

Barnpedagogerna arbetar på olika sätt på dessa fyra förskolor. De förskolor som låg nära naturen hade mellan 5-6 timmar uteaktiviteter per dag, men färre timmar för små barn och de barn som skulle sluta dagen tidigare.

Naturaktiviteterna var både planerade och spontana. De planerade naturaktiviteterna genomfördes vid utflykter, odling på gård och matlagning med mera. Maten serverades ute och det kunde vara allt från matsäck till att laga mat över öppen eld. Varje förskola hade en bestämd utflyktsplats dit de brukar gå och där kände barnen igen sig och såg bättre vad som hände i naturen. Förskollärarna var duktiga på att dela in sig i olika grupper när de var på utflykt med barnen. De undersökte saker som fanns i naturen, till exempel djurspår med mera tillsammans med barnen. Det finns barnpedagoger som jobbar med planerade och målmedvetna naturverksamheter, men det finns även förskollärare som följer barnen ut i naturen med ett annat förhållningssätt.

Den spontana natur/uteverksamheten togs in dels på barnens initiativ och dels på förskollärarens, vid naturliga tillfällen. När de till exempel såg ett djurspår så tog förskolläraren denna upptäckt som ett tillfälle till inläring för barnen och tog tillvara på detta.

Barnpedagogerna var lyhörda för barnens egna upptäckter och frågor. De byggde vidare på barnens egna intressen och nyfikenhet genom att de var uppmärksamma på deras direkta reaktioner. Förskolläraren var medupptäckare tillsammans med barnen.

”I varje samspelssituation finns en avsikt, en intention, något som den vuxne vill förmedla till barnet. När bådars medvetande är riktat mot samma sak uppstår ömsesidighet, och det finns förutsättningar att förmedla något till barnet. Om man t ex är ute i skogen med småbarn, ska man som vuxen inte nöja sig med att barn själva lägger märke till saker eller upplever något. Pedagogen kan via röstlägen, ord, gester osv. göra barn uppmärksamma på olika saker. Man kan naturligtvis ändra på förutsättningarna i denna kategori genom att lyfta fram barnets avsikt och säga att de allra bästa förutsättningarna för ett samspel och en ömsesidighet är om den vuxne kan fånga barnets intention, dvs. den vuxne börjar intressera sig för just den myra eller sten som Kalle har uppmärksammat i skogen” (Ur barnomsorg för de yngsta, Ingrid Pramling, 1993, sid. 97).

Ovanstående citat påminner mig om förskollärarnas medvetenhet om var och hur man som en barnpedagog bör hjälpa till för att barnen ska få ett positivt resultat. Jag såg hur duktiga förskollärarna var och hur de tillämpade detta tydligt i sitt arbetssätt under de dagar jag var ute tillsammans med dem. Det fanns också förskollärare som var mycket aktiva att få en naturstimulerande utemiljö på förskolans gård genom sin delaktighet i miljöarbetet. De visste om gårdens betydelse för barnen och har tänkt igenom sitt arbetssätt med natur/uteverksamheten. De visste vad de ville ge barnen och var därför säkra på hur de skulle arbeta.

De förskolor som låg centralt hade speciella dagar för att åka buss eller gå ut i naturen. De var ute en till två gånger per vecka. De var då ute en hel förmiddag/eftermiddag. Under vintertid gör de utflykter till olika lekparkar och skogsområden som ligger nära verksamheten. Barnen tar med sig fika eller äter lunch på förskolan vid återkomsten. Olikheten på dessa förskolor

jämfört med andra var/är att man planerade mindre tid för denna typ av aktiviteter. Därtill har man inomhusverksamheter som riktar sig mot naturen. Barnen är ute på förskolans gård på förmiddag/eftermiddag för att skapa ett lugnt arbetspass med helhet för barnen under dagen. Barnen är ute 2-3 timmar varje dag beroende på vädret. Är det kallt och snöigt, ställer man in utedagen/utflykten. En av förskolorna i centrum prioriterar så att barnen ska vara inne på förmiddagen eftersom barnens energi då är som störst så att de ska finna sin koncentration. Uteverksamheten är i stort sett fri på förskolorna i centrum. Vid enstaka tillfällen styr vuxna leken till exempel då barn önskar leka och så vidare. Uteverksamheten är på så sätt oplanerad förutom att man ser till att det finns material till barnens lekar samt att barnpedagogerna är uppmärksamma på barnens signaler. Naturverksamheten på dessa förskolor prioriteras med den fria leken.

2. Har det betydelse för naturverksamheten om förskolan ligger nära naturen eller centralt?

De två förskolor som jag studerat och är närbelägna till naturen har mycket mer naturverksamheter jämfört med de två förskolor som ligger centralt. Man använder naturen som en utgångspunkt för barnen eftersom den är en kostnadsfri resurs. Sverige är ett land med tillgång till mycket natur och har dessutom allemansrätt. Det är bara ett fåtal länder som har denna generösa inställning till befolkningen. Förskolor som ligger centralt har inte samma möjlighet att vara i naturen. Detta har delvis en ekonomisk bakgrund. Det kostar bland annat mycket pengar att åka med en hel barngrupp ut i naturen. Barnen och personalen kan inte när som helst packa och åka/gå ut i naturen eftersom det tar tid. Man försöker utnyttja de resurser och valmöjligheten som finns på gården vid förskolan.

3. Påverkar barnpedagogernas naturintresse verksamheten?

De förskollärare som jobbade mer med naturverksamheten och miljöarbetet på de förskolor som låg nära naturen var även ute i naturen på sin fritid. De tyckte om att gå i naturen, plocka blommor, svamp, olika bär och lyssna på fåglar under olika årstider. Det är skönt att ta en promenad i naturen, den är bra för själen och kroppen säger en förskollärare på "I ur och skur"-förskolan. Denna förskollärare bodde nära naturen och jobbade i sin trädgård och hade det som sin hobby.

En förskollärare som arbetade centralt tyckte att det var kul att vara ute i naturen, plocka bär, svamp och liknande, men det fanns dåligt med fritid. En annan tyckte om att arbeta på en förskola som ligger centralt. De var nöjda med den tiden när de var ute och jobbade med barnen. Det fanns även förskollärare som inte var i naturen på sin fritid. Naturverksamheten på dessa förskolor var inte lika väl planerad jämfört med förskolor som låg nära naturen. Man jobbade istället mer med naturen inomhus som en del av veckoverksamheten.

4. Finns det problem för barnpedagogerna när de ska ut i naturen med barnen?

De barnpedagoger som jag studerat hade inga speciella problem/hinder med att följa barnen ut i naturen. De enda stora problemen var kylan under vintern och när det snöar mycket. "Det finns inget dåligt väder bara dåliga kläder" anser man. Var förskolorna låg hade ingen betydelse i denna fråga.

Ett annat problem på de förskolor som låg centralt var busskostnaden med stora barngrupper när de skulle åka på utflykt till riktiga naturområden. Vid utflykter nära förskolan dit barnen

kunde gå fanns det inga speciella problem. Vid förskolor nära naturen kom barnen tillbaka när det uppstod svårigheter.

5. Diskussion

Genom observationer och intervjuer utförda vid redan nämnda förskolor i min rapport upptäckte jag olikheter i barnpedagogernas arbetssätt. Både utomhus inom naturverksamhetsområdet och i olika utomhusaktiviteter. Det fanns också vissa likheter. Man använder exempelvis naturområden nära förskolan där barnen får lära sig naturens kretslopp och betydelsen av miljön som två viktiga faktorer gällande barnens och samhällets framtid.

Förskolor belägna nära naturområden satsar mycket mer tid och arbetar mer medvetet med naturen utomhus. Man arbetar här på ett mer pedagogiskt sätt. Målsättningen är att barnen deltar i verksamheter som berikar deras kunskaper och ger dem en naturlig glädje.

De förskollärare som gärna arbetar inom naturverksamhetsområdet på förskolorna är även intresserade att vara i naturen under sin fritid. De har tillräckliga kunskaper inom området natur och tycker att det är roligt att hålla på med miljöfrågor. Personalen vid ”I ur och skur”-förskolan har gått vidareutbildning inom naturverksamhetsområdet via Friluftsförbundet och arbetar nu professionellt inom detta område. Man använder utomhusytorna vid skolan och skogen som ett område där barn ska kunna utveckla sig både fysiskt och psykiskt genom att röra sig mycket fritt. Därigenom förbättrar de sin koncentrationsförmåga.

Gemensamma svårigheter för alla fyra förskolor föreligger. En sådan svårighet är att barnen inte kan vistas i naturen eller att vara ute på förskolans gård då kylan ligger på cirka 20 grader minus vintertid. En förskollärare som arbetar på Markhedens förskola anser att sättet ett barn klär sig på idag är felaktigt. Hon anser att de inte har tillräckligt varma kläder med sig. Barn blir ett slags ”vuxenkopior” och får därför inte vistas ute då de liknar ”Spice Girls” (för tunna kläder).

Bristen på pengar är ett gemensamt problem för alla förskolor. Exempel på problem är dyra busskostnader. Sparkrav existerar och verksamheten dämpas på grund av dålig ekonomi. Det existerar både fördelar och nackdelar med placeringen av en förskola.

Problemet för de förskolor som ligger centralt är då de skall åka med barnen ut till ett bra naturområde. Detta kan inte ske så ofta. De centralt belägna förskolorna försöker ofta utnyttja förskolans utegård och dess redskap så mycket som möjligt. För att ersätta bristen på bra skogsområden går man tillsammans med barnen till parker och liknande i närheten. Förskolor belägna nära naturen har möjligheten att genomföra utomhusaktiviteter närhelst de önskar, utom då kylan förhindrar detta. Alltså borde det inte finnas ett busskostnadsproblem här. Det är fel. Då de naturnära förskolorna i utkanten skall åka på studiebesök är det ofta långt och de måste resa med buss. Det är här deras busskostnad uppstår. Centrala förskolor ligger oftast nära studiebesöken och de kan därför gå med barnen dit om det inte är för långt ifrån verksamheten.

Enligt Pedagogiska programmet (Allmänna råd från Socialstyrelsen 1987:3) skall man förhålla sig positiv till naturen och dess möjligheter. Det förutsätts att förskolorna planerar naturaktiviteterna för barn så att man tidigt ger dem detta som en grund inför framtiden. Barnen berikas i sina naturkunskaper och upplevelser av olika slag. Barnen skall få förståelse för naturens sammanhang och en samhörighetskänsla med naturen. Barnen skall förstå hur viktigt det är att känna ansvar inför och att vårda naturen då den är allt vårt levandes framtid.

Förskolebarnen tillbringar mycket av sin tid på förskolan. Det gör att deras föräldrar har små möjligheter att vistas med dem i naturen. Eftersom båda föräldrarna arbetar och tiden inte

räcker till. Jag tycker det är viktigt att förskolorna arbetar mycket med naturen och vistas ute med barnen.

Jag anser att jag har valt rätt utbildning eftersom den innehåller naturen som ett viktigt ämne. Naturen är en självklar del av dagens förskoleverksamhet. Man får använda sina kunskaper om naturen tillsammans med barnen under deras uppväxt.

En annan viktig faktor när man ska arbeta med barn på förskola är att man lär sig vara ute i naturen och planera naturaktiviteter för barn i olika åldersgrupper. Det räcker kanske inte att kunna namnen på olika blommor och träd. Jag menar att förskollärarna också på ett pedagogiskt sätt kan använda naturens resurs som utgångspunkt för övriga ämnen. Exempel som kan nämnas är enkel matematisk uppfattning, bland annat att barn sorterar föremål efter gemensamma egenskaper som form, färg, längd med mera. Detta för att barn skall lära sig att jämföra föremål med olika färg eller form. I detta fall kan man använda olika små stenar som går att hitta ute i naturen.

Förskolorna har oftast fina lekgårdar där personalen har arbetat tillsammans med barnen målmedvetet inom naturområden och miljöfrågor. Jag anser att förskolans gård och utformning är viktig för barnen likväl som att en bra naturmiljö är viktig. Barnen trivs bättre om de har möjlighet att kunna leva ut sina fantasilekar.

Förskollärarna var lyhörda då de var ute med barnen, deltog aktivt i barnens upptäckter och svarade på deras frågor. Jag måste till och med berömma deras förhållningssätt till barnen. De flesta förskollärare vilka arbetade i de observerade grupperna, arbetade med barnen inom miljö och naturverksamhet. De hade många års arbetslivserfarenhet inom barnomsorg.

Jag undrar hur man går till väga när en förskollärare blir anställd. Man måste tänka noggrant på vilken personal man anställer för att få bra medarbetare med engagerat förhållningssätt till de olika områdena. Deras kunskaper kommer då att naturligt berika och komplettera varandra.

Min metod att genomföra undersökningen kan ifrågasättas, eftersom jag var obekant med såväl personal- som barngrupp. Barnen reagerade kanske annorlunda på grund av min närvaro. Personalen kan omedvetet ha ändrat sitt sätt att arbeta om de känt sig iakttagna. Eventuellt kunde mitt undersökningsarbete ha haft andra resultat om jag varit närvarande under en längre period. Jag kan dessutom inte hävda att intervjufrågorna besvarats på det sätt jag tänkt mig. Intervjuade barnpedagoger kan ha uppfattat innebörden av mina frågor på olika sätt. Risken för missuppfattning kan därför inte uteslutas.

Av de verksamhetsbeskrivningar, observations- och intervjuresultat jag erhållit, kan man dra slutsatsen att förskolornas arbetssätt inom naturverksamhetsområdet inte är likadana. De förskolor som har naturen i närheten arbetar mer med utomhusaktiviteter jämfört med förskolor centralt belägna. Tillgänglighet till naturen påverkar alltså förskolornas arbetssätt och man satsar på att utnyttja dessa områden så mycket som möjligt.

En bra barnpedagog med tillräckliga kunskaper inom naturområdet kan enklare planera och bedriva naturvetenskapliga ämnen inom förskolan. Man kan på ett roligt sätt väcka barnens intresse så att de leds till nyfikenhet. Det gäller att man är lyhörd och medveten om barnens intresse. Det är nämligen ett av de bästa utgångslägena. Vi blivande förskolepedagoger är ansvariga för att lära barnen naturens betydelse då vi verkar i arbetslivet och hjälper till att forma framtida generationer.

Högskolan i Gävle bör arbeta mer aktivt med att väcka intresse bland gymnasiestuderande att söka Barn- och ungdomspedagogiska programmet, naturvetenskaplig- och teknisk variant med inriktningen förskollärare. Samhällets behov av förskollärare med naturkunskap är viktigt för att lära barnen att vårda natur och miljö. Sverige är idag ett mångkulturellt land och jag hoppas att mitt studieval leder till att väcka andra mäns intresse. Jag upplever det som att det finns en tydlig brist på män inom barnomsorgen. Det skulle underlätta och betyda mycket för våra barn om fler män arbetade inom detta viktiga samhällsområde. Man skulle då uppnå en bra balans av manliga och kvinnliga förebilder och därigenom tillgodose barnens naturliga behov bättre.

Denna enastående utbildning med sin specialinriktning är en unik möjlighet för män att verkligen få betyda något, sett ur barnens synvinkel. Jag ser gärna att svenska män, men även män från andra kulturer arbetar "hand i hand" inom barnomsorgen. Denna utbildning är enligt mitt sätt att se det ett bra alternativ för de män som skulle kunna tänkas gå programmet. Framför allt deras förhållningssätt till naturens betydelse i skolningen av våra barn.

Personligen känner jag mig mycket berikad av denna utbildning, den kunskap som förmedlats vill jag gärna överföra till barnen i mitt framtida yrke.

Litteraturförteckning

Utbildningsdepartementet. (1998) *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket

Allmänna råd från socialstyrelsen. (1987:3) *Pedagogiskt program för förskolan*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Björn, E.-N. & Mårtensson, F. & Andersson, I. (1993) *Uteboken*. Stockholm: Liber Utbildning.

Pramling, Ingrid. (1993) *Barnomsorg för de yngsta*. Stockholm: Socialstyrelse, Allmänna Förlaget.

Jorunn, N. & Christofer, B. (1997) *Följ med ut!* Stockholm: Universitetsförlaget.

Drougge, S. (1996) *Miljömedvetande genom lek och äventyr i naturen*. Stockholm: Friluftsförbundet Utebolaget.

Allmänna råd från Socialstyrelsen. (1990:4) *Lära i förskolan*.

Johansson, S. (1990) *Bland stubbar och kottar med barnen i mulleskog*. Stockholm: LT:s förlag.

Markhedens förskola. Gävle. (1998-1999) *Verksamhetsplan*.

Klintbergårdens förskola. Gävle. (1998) *Miljöplan*.

Skräddargårdens förskola. Gävle. (1997) *Miljöplan*.

Tidskrift

Grahn, P. Förskoletidning (1997:1) *Den fysiska miljöns betydelse*. Stockholm: Förskolans Förlag.